13/12/2023

Η θεραπεία των πνευματικών ασθενειών, κατά τον άγιο Νεκτάριο – Του Μητροπολίτου Ναυπάκτου Ιεροθέου

/ Γνώμες

Η θεραπεία των πνευματικών ασθενειών, κατά τον άγιο Νεκτάριο

Του Μητροπολίτου Ναυπάκτου και Αγίου Βλασίου κ. Ιεροθέου

(Απομαγνητοφωνημένη ομιλία στον Ιερό Ναό του αγίου Νεκταρίου, στο Άργος Ορεστικό Καστοριάς, την 9-11-2023)

Θά ἤθελα νά εὐχαριστήσω θερμά τόν Σεβασμιώτατο ποιμενάρχη σας, τόν Μητροπολίτη Καστορίας καί ἀγαπητό ἐν Χριστῷ ἀδελφό κ. Καλλίνικο, γιά τήν πρόσκληση πού μοῦ ἀπηύθυνε νά ἔρθω στήν Καστοριά, στό Ἄργος Ὀρεστικό, τήν ἡμέρα πού γιορτάζει ὁ μεγάλος αὐτός ἅγιος τῆς Ἐκκλησίας μας, ὁ ἅγιος Νεκτάριος, Ἐπίσκοπος Πενταπόλεως.

Θέλω νά τόν εὐχαριστήσω καί γιά τά καλά λόγια πού εἶπε. Ἤδη ἀνέφερε ὅτι μέ ἀκολούθησε σέ ὅλες τίς περιοδεῖες πού ἔχω κάνει σχεδόν σέ ὅλον τόν κόσμο, σέ Ἀνατολή καί Δύση, σέ Βορρᾶ καί Νότο, διότι, ὅπως καί ἐσεῖς ἴσως ξέρετε, τά βιβλία μου ἔχουν μεταφρασθῆ σέ πολλές γλῶσσες καί ἐκεῖνοι πού θέλουν καί ἐνδιαφέρονται νά μάθουν γιά τήν θεολογία τῆς Ἐκκλησίας μας, μέ καλοῦν γιά νά τούς ἀναπτύξω τά ζητήματα τά ὁποῖα παρουσιάζω. Τόν εὐχαριστῶ, λοιπόν.

Καί, ἀπό ὅ,τι εἶπε καί ὁ ἴδιος, ἔχετε καταλάβει ὅτι τόσα χρόνια πού ἦταν κοντά μου, στήν Ναύπακτο, τελείωσε μιά ἰδιότυπη «Ἐμπειρική Θεολογική Σχολή». Τελείωσε, βέβαια, καί τήν Θεολογική Σχολή τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, ἀλλά τελείωσε καί μιά ἄλλη Θεολογική Σχολή, διαβάζοντας μαζί μέ μένα ἤ ἀκούγοντας καί γράφοντας πολλές φορές ἐκεῖνα τά ὁποῖα παρουσίαζα γύρω ἀπό τήν διδασκαλία τῶν ἁγίων Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας μας.

Φυσικά, στήν Ναύπακτο πού ἦταν, δέν ἀσχολήθηκε μόνο μέ τό νά ἀκούη θεολογικά μαθήματα καί νά ἀκούη θεολογικές ἀπόψεις γιά διάφορα ζητήματα, διότι κάνουμε καί Θεολογικά Συνέδρια, ἀλλά ἀσχολήθηκε ὡς ἱεροκήρυκας πού ἦταν μέ τήν ποιμαντική διακονία τῶν Χριστιανῶν, καί ὁμιλοῦσε καί ἐξομολογοῦσε καί ἀσχολεῖτο μέ τά Κατηχητικά Σχολεῖα. Ἐπί πλέον ἀσχολήθηκε καί μέ τήν διοίκηση τῆς Ἐκκλησίας μας, διότι, ἀφ' ενός μέν ὅλα τά χρόνια ἦταν κοντά μου ἀπό λαϊκός καί στήν συνέχεια πού ἔγινε Διάκονος καί Πρεσβύτερος, ἀλλά συγχρόνως διότι γιά ἕνα διάστημα τόν διόρισα Πρωτοσύγκελλο τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως καί ἀσχολήθηκε καί μέ τά διοικητικά θέματα. Καί μέ ὅλα αὐτά τά πράγματα ἀσχολήθηκε μέ τήν θεραπεία τῶν ἀνθρώπων μέ μιά ἰδιαίτερη ποιμαντική.

Ἄρα, σημαίνει ὅτι ἦλθε ἕτοιμος ἐδῶ στήν Μητρόπολη Καστορίας καί ἀπό πλευρᾶς θεολογικῆς καί ἀπό πλευρᾶς πνευματικῆς, ποιμαντικῆς καί ἀπό πλευρᾶς διοικητικῆς. Τόν εὐχαριστῶ καί πιστεύω θά ἀνταποκριθῆ στό ἔργο αὐτό τό ὁποῖο ὁ Θεός διά τῆς Ἐκκλησίας τοῦ ἀνέθεσε νά πραγματοποιήση ἐδῶ στήν Καστοριά.

Μέ παρεκάλεσε νά σᾶς μιλήσω γιά τόν ἅγιο Νεκτάριο, Ἐπίσκοπο Πενταπόλεως, τόν θαυματουργό, καί ἐπέλεξα τό θέμα «Ἡ θεραπεία τῶν πνευματικῶν ἀσθενειῶν, κατά τόν ἅγιο Νεκτάριο» .

Ἡ γνώση τῆς ποιμαντικῆς ἐπιστήμης

Ἔχω διαβάσει πολλά κείμενα γιά τόν ἅγιο Νεκτάριο καί γνωρίζω τά βασικά σημεῖα τῆς ζωῆς του. Καί αὐτό εἶναι σημαντικό, διότι οἱ περισσότεροι Χριστιανοί γνωρίζουν μόνο τήν ὑπομονή πού ἔκανε στίς συκοφαντίες πού δέχθηκε στήν ζωή του, ἀλλά καί τά θαύματα πού ἔκανε. Καί αὐτά εἶναι ἀξιοπρόσεκτα, ἄλλωστε ὁ Θεός διά τῶν ἁγίων κάνει θαύματα. Καί αὐτά εἶναι πάρα πολύ σημαντικά.

Ὅμως, ὁ ἅγιος Νεκτάριος δέν ἦταν ἁπλῶς ἕνας Ἐπίσκοπος οὔτε ἁπλῶς ἕνας θαυματουργός καί ἅγιος, ἀλλά ἦταν μεγάλος Πατέρας τῆς Ἐκκλησίας μας. Ἔλεγα τό μεσημέρι σέ κάποιους, ὅτι, ἐάν ὁ Μέγας Βασίλειος, οἱ μεγάλοι Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας ζοῦσαν τόν 20ό αἰώνα, θά ἔκαναν περίπου τό ἔργο πού ἔκανε ὁ ἅγιος Νεκτάριος. Ἤ, ἐάν ὁ ἅγιος Νεκτάριος ζοῦσε τήν ἐποχή τοῦ 4ου αἰῶνος, θά ἦταν περίπου σάν τούς μεγάλους αὐτούς Πατέρες καί Ἱεράρχες τῆς Ἐκκλησίας μας.

Δέν μπορῶ νά σᾶς παρουσιάσω ὅλα ἐκεῖνα πού συνδέονται μέ τήν διδασκαλία τοῦ ἁγίου Νεκταρίου, ἀλλά κυρίως ἐπέλεξα νά ἀναπτύξω τό θέμα: «Ἡ θεραπεία τῶν πνευματικῶν ἀσθενειῶν, κατά τόν ἅγιο Νεκτάριο».

Ὅταν διαβάζουμε τά κείμενα τοῦ ἁγίου Νεκταρίου, βλέπουμε τήν βασική διδασκαλία τῆς Ἐκκλησίας μας, ὅτι ἡ Ἐκκλησία εἶναι πνευματικό νοσοκομεῖο, εἶναι πνευματικό θεραπευτήριο, θεραπεύει τίς πνευματικές ἀσθένειες τῶν ἀνθρώπων. Οἱ Ἱερεῖς, καί κυρίως οἱ Ἐπίσκοποι, εἶναι πνευματικοι ἰατροί, πνευματικοί θεραπευτές, καί ἡ θεολογία τῆς Ἐκκλησίας εἶναι στήν πραγματικότητα μιά θεραπευτική ἀγωγή, μιά θεραπευτική ἐπιστήμη, πού θεραπεύει τά πνευματικά νοσήματα τῶν ἀνθρώπων. Αὐτό ἀκριβῶς τό βλέπουμε στόν ἅγιο Νεκτάριο.

Τό ἐρώτημα πού θέλω νά ἀπαντήσω εἶναι: Ποῦ γνώρισε ὁ ἅγιος Νεκτάριος τήν ποιμαντική διακονία ὡς θεραπευτική ἐπιστήμη, καί γενικά, πῶς ἔγινε καλός πνευματικός ἰατρός;

Γνωρίζουμε ὅτι κάποιος γιά νά γίνη καλός γιατρός τοῦ σώματος, πρέπει νά σπουδάση στήν Ἰατρική Σχολή, νά τεθῆ κάτω ἀπό τήν ἐπίβλεψη τῶν ἰατρῶν ἐρευνητῶν, τῶν καθηγητῶν Πανεπιστημίου, στήν συνέχεια νά ἐκπαιδευθῆ στά ἐργαστήρια, νά εἰδικευθῆ καί νά κάνη ὁ ἴδιος διάφορες ἐπεμβάσεις. Ἔτσι γίνεται καλός θεραπευτής καί καλός γιατρός. Ἐφ’ ὅσον ὁ ἅγιος Νεκτάριος λέμε ὅτι ἦταν καλός πνευματικός γιατρός, καλός πνευματικός πατέρας καί θεραπευτής, πρέπει νά ἐξετασθῆ τό ποῦ γνώρισε αὐτήν τήν πνευματική ἰατρική ἐπιστήμη.

Ὅταν διαβάζη κανείς τόν βίο τοῦ ἁγίου Νεκταρίου, τό βλέπει αὐτό καθαρά. Ἀπό μικρό παιδάκι ἤθελε νά γίνη ἅγιος, ἀπό μικρό παιδάκι διάβαζε τά κείμενα τῶν Πατέρων καί ἄλλων, καί ἀπό μικρό παιδάκι ἤθελε νά γίνη δάσκαλος. Μάλιστα, διάβαζε τόν 50ό Ψαλμό τοῦ Δαυΐδ καί ἐπέμενε στόν στίχο πού λέει: «Διδάξω ἀνόμους τάς ὁδούς σου καί ἀσεβεῖς ἐπί σέ ἐπιστρέψουσι». Τί εἶναι αὐτό; Εἶναι ἡ διδασκαλία. Καί, βέβαια, αὐτό πού λέμε διδασκαλία δέν εἶναι τίποτε ἄλλο παρά ἡ θεραπεία. Διότι, ὅταν διδάσκη κανείς, τότε προσφέρει τόν τρόπο μέ τόν ὁποῖο θά θεραπευθῆ ὁ ἀκροατής. Αὐτή εἶναι ἡ ποιμαντική διακονία.

Ὁ ἅγιος Νεκτάριος ἀπό μικρό παιδάκι ἦταν μέσα στήν Ἐκκλησία καί ἀγαποῦσε πάρα πολύ τόν Θεό. Ἀλλά ἰδιαιτέρως ἔμαθε αὐτήν τήν θεραπευτική πνευματική ἐπιστήμη καί ἀγωγή κοντά σέ ἁγίους ἀνθρώπους, σέ μοναχούς. Ξέρουμε ὅτι ἕνα διάστημα, γιά ἑπτά χρόνια, ἦταν στήν Χίο δημοδιδάσκαλος, κοντά στήν Νέα Μονή Χίου, καί τότε στήν Μονή αὐτή ἦταν ἕνας περίφημος ἀσκητής, ὅσιος Ἡγούμενος, ὁ Γέροντας Παχώμιος.

Τότε γιά νά διδάξη κανείς τά μαθήματα στό Δημοτικό Σχολεῖο, ἔπρεπε νά ἔχη τελειώσει Γυμνάσιο, αὐτό πού ὀνόμαζαν παλαιότερα Σχολαρχεῖο. Ὁπότε, δίδασκε καί ταυτόχρονα πήγαινε στό Μοναστήρι, στήν Νέα Μονή Χίου, κοντά στόν ὅσιο Παχώμιο. Γιά ἑπτά χρόνια καθοδηγεῖτο ἀπό τόν ἀπαθῆ αὐτόν Γέροντα, ὅσο ἐργαζόταν στήν περιοχή ἐκείνη δημοδιδάσκαλος. Μετά ἀποφάσισε νά γίνη μοναχός. Εἰσῆλθε στό Μοναστήρι κάτω ἀπό τήν πνευματική καθοδήγηση αὐτοῦ τοῦ Γέροντα, παρέμεινε ὡς δόκιμος μοναχός τρία χρόνια. Κρατῆστε τά αὐτά, διότι εἶναι πολύ σημαντικά, γιά νά δοῦμε ἀπό ποῦ ξεκίνησε ὁ ἅγιος Νεκτάριος, πράγμα πού εἶναι πολύ σημαντικό.

Παρέμεινε στήν Μονή αὐτή ὡς δόκιμος μοναχός τρία χρόνια καί ξέρουμε πολύ καλά ὅτι, ὅταν κανείς εἰσέρχεται στό Μοναστήρι γιά νά μονάση καί γίνεται δόκιμος μοναχός, ἀγωνίζεται, ὥστε νά μήν κάνη τό δικό του θέλημα, ἀλλά μέ τήν ὑπακοή νά κάνη τό θέλημα τοῦ Θεοῦ. Εἶναι αὐτό πού λέμε στήν θεολογία, νά μετατρέψη τό γνωμικό θέλημα καί νά τό κάνη φυσικό θέλημα· νά μήν κάνη αὐτό πού θέλει ὁ ἴδιος καί τά πάθη του, ἀλλά νά κάνη αὐτό πού θέλει ὁ Θεός. Αὐτό εἶναι τό περιεχόμενο τῆς ὑπακοῆς. Δέν κάνουμε ὑπακοή, ἐπειδή θέλουμε νά γίνουμε δοῦλοι τῶν ἀνθρώπων, ἀλλά γιά νά μάθουμε τί θέλει ὁ Θεός καί πῶς θά θεραπευθοῦμε, πῶς τό γνωμικό θέλημα θά γίνη φυσικό θέλημα καί νά κάνουμε αὐτό πού θέλει ὁ Θεός.

Στήν συνέχεια ἐκάρη μοναχός καί χειροτονήθηκε Διάκονος. Ἐπειδή, ὅμως, εἶδαν ὅτι ἦταν εὐφυής ἄνθρωπος, ἔδειξαν ἰδιαίτερο ἐνδιαφέρον νά τελειώση, θά λέγαμε σήμερα ἐμεῖς, τό Λύκειο, γι’ αὐτό καί ἐστάλη στήν Ἀθήνα τρία χρόνια, γιά νά

τελειώση ὅλες τίς γυμνασιακές σπουδές. Ἐπέστρεψε πάλι στήν Νέα Μονή Χίου καί παρέμεινε ἐκεῖ περίπου ἕνα χρόνο. Ἀλλά, ἐπειδή πάλι ἔβλεπαν ὅτι αὐτός ὁ ἄνθρωπος ἔχει μέλλον καί εἶναι εὐφυής, γι’ αὐτό ἀνέλαβαν νά τόν στείλουν νά σπουδάση θεολογία. Ἔτσι πῆγε στό Πατριαρχεῖο Ἀλεξανδρείας καί ἀπό ἐκεῖ ὁ Πατριάρχης τόν ἔστειλε στήν Θεολογική Σχολή Ἀθηνῶν καί εἶχε στήν συνέχεια τήν ἐξέλιξη αὐτή τήν ὁποία γνωρίζετε.

Θεωρῶ, λοιπόν, ὅτι αὐτή ἡ προϊστορία τοῦ ἁγίου Νεκταρίου εἶναι πάρα πολύ σημαντική. Δηλαδή, στό Μοναστήρι ἔμαθε τήν πνευματική ἰατρική ἐπιστήμη. Ὅπως ἕνας φοιτητής σπουδάζει στήν Ἰατρική Σχολή τοῦ Πανεπιστημίου καί τίθεται κάτω ἀπό τήν ἐπιστημονική καθοδήγηση τῶν καθηγητῶν του, οἱ ὁποῖοι εἶναι ἐρευνητές καί τοῦ διδάσκουν τί θά πῆ παθολογία, τί θά πῆ χειρουργική, τί θά πῆ ὀφθαλμολογία κλπ., τί θά πῆ ἰατρική ἐπιστήμη, τό ἴδιο γινεται καί μέ αὐτούς πού θέλουν νά μάθουν τήν πνευματική ἰατρική ἐπιστήμη. Ἀναζητοῦν αὐτούς πού γνωρίζουν ἀπό θεραπεία τῶν πνευματικῶν ἀσθενειῶν.

Ἔτσι, ὁ ἅγιος Νεκτάριος ἔμαθε στό Μοναστήρι τά πνευματικά θέματα. Δέν προῆλθε ἀπό τό «πουθενά» ὁ ἅγιος Νεκτάριος οὔτε βοηθήθηκε ἁπλῶς ἀπό τά βιβλία πού διαβασε, ἀλλά τά ἔμαθε στό Μοναστήρι· ἐκεῖ ἔμαθε τήν μέθοδο τῆς πνευματικῆς θεραπείας καί τήν ὀρθόδοξη ποιμαντική ἐπιστήμη, καί φυσικά τήν πνευματική ποιμαντική διακονία, τό νά θεραπεύη τίς πνευματικές ἀσθένειες τῶν ἀνθρώπων, πού θά δοῦμε στήν συνέχεια.

Νά σκεφθεῖτε, καί τό λέω πολύ συχνά αὐτό, ὅτι ἡ Ἐκκλησία εἶναι θεραπευτήριο. Καί ἐφ’ ὅσον ἡ Ἐκκλησία εἶναι θεραπευτήριο, τότε θά μπορούσαμε νά ποῦμε ὅτι τό Μοναστήρι εἶναι ἡ Μονάδα Ἐντατικῆς Θεραπείας, ἀκόμη δέ εἶναι καί χειρουργεῖο. Οἱ μοναχοί στό Μοναστήρι τό ὁποῖο βασίζεται στήν ὀρθόδοξη παράδοση, γνωρίζουν τί θά πῆ θεραπεία· ἐκεῖ λειτουργεῖ καί ἡ πνευματικη ἰατρική σχολή καί ἀπό κεῖ βγαίνουν μετά οἱ Ἐπίσκοποι καί οἱ Ἱερεῖς, οἱ ὁποῖοι γνωρίζουν νά θεραπεύουν τούς ἀνθρώπους. Ἔτσι, ὁ ἅγιος Νεκτάριος ἔγινε πραγματικός θεολόγος, ἔμαθε τί θά πῆ προσευχή, ἔμαθε τί θά πῆ ὑπακοή στίς ἐντολές τοῦ Θεοῦ, ἔμαθε τί θά πῆ ἱερές ἀκολουθίες τῆς Ἐκκλησίας, ἔγινε πνευματικός θεραπευτής.

Ὑπάρχει μιά ἐπιστολή τήν ὁποία στέλνει σέ κάποιον, πού, ὅταν τήν διάβασα πρώτη φορά, μοῦ ἔκανε μεγάλη ἐντύπωση· ἐκεῖ γράφει ὅτι πολλές φορές, ὅταν χοροστατοῦσε στόν Δεσποτικό Θρόνο, θυμόταν τόν ὅσιο Παχώμιο στήν Νέα Μονή τῆς Χίου καί συνεκινεῖτο. Κοιτάξτε, ἕνας Ἐπίσκοπος χοροστατεῖ στόν Δεσποτικό Θρόνο καί ὁ νοῦς του ἦταν στήν Νέα Μονή Χίου, στόν Γέροντά του, τόν ὅσιο Παχώμιο. Τί πνευματικά βιώματα εἶχε ὁ ἅγιος Νεκτάριος!

Ἑπομένως, ὁ ἅγιος Νεκτάριος ἔγινε πραγματικός θεραπευτής, ὄχι μόνο διότι

διάβασε βιβλία καί κείμενα, ἀλλά διότι γνώρισε τήν μέθοδο τῆς θεραπείας τῶν πνευματικῶν ἀσθενειῶν στήν πράξη καί ἔτσι ἔγινε πραγματικός θεολόγος.

Καί συνέβη αὐτό πού γράφει ὁ ὅσιος Νεῖλος ὁ Ἀσκητής: «Εἰ θεολόγος εἶ, προσεύξῃ ἀληθῶς. Καί εἰ ἀληθῶς προσεύξῃ, θεολόγος εἶ», δηλαδή, ἄν εἶσαι θεολόγος, πρέπει νά προσεύχεσαι πραγματικά καί, ἄν προσεύχεσαι πραγματικά, τότε εἶσαι ἀληθινός θεολόγος. Εἶναι αὐτό πού γράφει καί ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Θεολόγος, ὅταν δίνη τόν ὁρισμό ποιοί εἶναι οἱ θεολόγοι. Λέει: Θεολόγοι εἶναι «οἱ ἐξητασμένοι καί οἱ διαβεβηκότες ἐν θεωρίᾳ», εἶναι αὐτοί πού ἔδωσαν ἐξετάσεις, δηλαδή πέρασαν ἀπό τήν κάθαρση τῆς καρδιᾶς στόν φωτισμό τοῦ νοῦ καί ἔφθασαν στήν θεωρία, «καί πρό τούτων καί ψυχήν καί σῶμα κεκαθαρμένων ἤ καθαιρομένων τό μετριώτατον», δηλαδή καθάρισαν καί τήν ψυχή καί τό σῶμα καί, ἄν δέν ἔγινε αὐτό, τοὐλάχιστον ἀγωνίζονται νά καθαριστοῦν, «τό μετριώτατον».

Ἔμαθε, λοιπόν, ὁ ἅγιος Νεκτάριος τήν μέθοδο τῆς θεραπείας καί αὐτό ἐφήρμοσε σέ ὅλη του τήν ζωή. Δέν γίνεται ἅγιος κανείς, ἐπειδή ἁπλῶς τό ἐπιθυμεῖ, ἐπειδή ἔχει μιά ἐπιθυμία, ἀλλά πρέπει νά τεθῆ κάτω ἀπό καθοδήγηση καί νά περάση μέσα ἀπό τούς βαθμούς τῆς πνευματικῆς ζωῆς, πού εἶναι ἡ κάθαρση, ὁ φωτισμός καί ἡ θέωση. Εἶναι αὐτό πού λέμε πράξη καί θεωρία. Καί αὐτό πού ἔμαθε ὁ ἅγιος Νεκτάριος, αὐτό τό δίδαξε.

Ἡ διδασκαλία τῆς πνευματικῆς θεραπευτικῆς στούς φοιτητές τῆς Ριζαρείου Ἐκκλησιαστικῆς Σχολῆς

Ὅπως γνωρίζετε, ὁ ἅγιος Νεκτάριος ἦταν Διευθυντής στήν Ριζάρειο Ἐκκλησιαστική Σχολή καί, βέβαια, ἦταν καί καθηγητής. Μεταξύ τῶν ἄλλων μαθημάτων πού δίδασκε ἦταν καί τό μάθημα τῆς «Ποιμαντικῆς». Αὐτό τό διδασκόμασταν καί ἐμεῖς στίς Θεολογικές Σχολές. Δηλαδή, ὅταν λέμε «Ποιμαντική», εἶναι τό πῶς θά ποιμάνουμε τό ποίμνιο τοῦ Θεοῦ, τί σημαίνει διαποίμανση τῶν ἀνθρώπων, τί σημαίνει ποιμαντική ἐπιστήμη καί ἀγωγή.

Δίδαξε, λοιπόν, τό μάθημα αὐτό στούς σπουδαστές. Πολλοί ἀπό αὐτούς ἔγιναν Ἱερεῖς, ἔγιναν Ἐπίσκοποι, ἔγιναν καθηγητές Πανεπιστημίου -θυμᾶμαι τώρα τόν Παναγιώτη Μπρατσιώτη, καθηγητή τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης στήν Θεολογική Σχολή Ἀθηνῶν- πολλοί ἔγιναν θεολόγοι καί δίδαξαν στά Σχολεῖα. Σέ ὅλους αὐτούς δίδασκε τήν ποιμαντική ὁ ἅγιος Νεκτάριος.

Γιά νά τούς δώση καί ἕνα βοήθημα, ὅπως κάνουν οἱ καθηγητές πού διδάσκουν, ἔγραψε ἕνα βοήθημα γιά τήν ποιμαντική. Ὑπάρχει, λοιπόν, βιβλίο πού λέγεται «Μάθημα ποιμαντικῆς» καί σημειώνεται «πρός χρῆσιν τῶν μαθητῶν». Εἶναι

ποιμαντική στούς σπουδαστές. Στό βιβλίο αὐτό παρουσιάζει τό ἔργο τῶν ποιμένων καί κυρίως τό ἔργο τοῦ Ἐπισκόπου. Ἄν διαβάση κανείς αὐτό τό ἔργο μέ τίτλο «Μάθημα Ποιμαντικῆς», θά δῆ ὅτι ἀναφέρεται στόν Ἐπίσκοπο, τόν πραγματικό ποιμένα, γιατί ὁ κατ' ἐξοχήν ποιμήν τῆς Ἐκκλησίας εἶναι ὁ Ἐπίσκοπος καί ὁ Μητροπολίτης μιᾶς Μητροπόλεως. Καί τό βλέπουμε αὐτό διάχυτα στό βιβλίο τοῦ ἁγίου Νεκταρίου.

Κατ' ἀρχάς γράφοντας γιά τήν Ποιμαντική δίνει τόν ὁρισμό της, τό τί θά πῆ Ποιμαντική. Ποιμαντική εἶναι «ἡ συστηματική διδασκαλία τοῦ μαθήματος τοῦ πραγματευομένου περί τοῦ ἀξιώματος τοῦ Πνευματικοῦ Ποιμένος τῆς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας καί περί τοῦ ποῖός τις δέον νά εἶναι ὁ Πνευματικός ποιμήν, ὅπως διακυβερνήσῃ καλῶς τήν ἐμπεπιστευμένην αὐτῷ ὑπό τοῦ Θεοῦ ποίμνην». Ὡς μάθημα ποιμαντικῆς συνδέεται μέ τήν διακυβέρνηση τῆς πνευματικῆς ποίμνης. Γράφει: «Οἵαν σπουδήν καί φροντίδα καταβάλλει ὁ ποιμήν τῶν προβάτων πρός σωτηρίαν καί εὐεξίαν τοῦ ποιμνίου αὐτοῦ, τοιαύτην φροντίδα καί ἐπιμέλειαν ὀφείλει νά ἔχῃ καί δεικνύῃ καί ὁ ποιμήν τῶν λογικῶν προβάτων πρός καλήν διακυβέρνησιν τῆς λογικῆς αὐτοῦ ποίμνης, καί σωτηρίαν τῶν ψυχῶν τοῦ λογικοῦ ποιμνίου του». Εἶναι καθαρός αὐτός ὁ ὁρισμός. Στήν συνέχεια γράφει ὅτι «ἡ ποιμαντική εἶναι μάθημα θεολογικόν». Καί μιά ἄλλη φράση πού χρησιμοποιεῖ εἶναι ὅτι ἡ ποιμαντική «εἶναι ἐφηρμοσμένη θεολογία». Ἡ ποιμαντική ἐξασκεῖται θεολογικά.

Ὅταν διαβάζετε γιά κάποιον ἅγιο, πρέπει νά ἐξετάζετε πότε καί πῶς ἔζησε, σέ ποιό περιβάλλον ἔζησε. Ὁ ἅγιος Νεκτάριος σπούδασε στήν Θεολογική Σχολή Ἀθηνῶν, σέ μιά ἐποχή πού ἐπικρατοῦσαν διάφορα δυτικά ρεύματα, κυρίως εἶχαν ἔρθει στήν Ἑλλάδα ἡ σχολαστική καί ἡ προτεσταντική θεολογία, συνδεδεμένες μέ μιά λογικοκρατία καί μέ μιά ἐξωτερική ἠθική. Ὅμως, ὁ ἅγιος Νεκτάριος παρέμενε στήν διδασκαλία τῶν ἁγίων Πατέρων. Ἔτσι, γράφει ὅτι «ἡ Ποιμαντική εἶναι μάθημα θεολογικόν» καί μάλιστα γράφει ὅτι εἶναι «ἐφηρμοσμένη θεολογία», ὄχι θεωρητική, ἀλλά ἐφαρμόζει στήν πράξη τήν θεολογία τῆς Ἐκκλησίας.

Ἔπειτα, ὁρίζει τί εἶναι ἡ Ἐκκλησία, καί δίνει ἕναν ὡραιότατο ὁρισμό. Βεβαίως, γνωρίζουμε ὅτι ἡ Ἐκκλησία εἶναι τό Σῶμα τοῦ Χριστοῦ, ἀλλά πρέπει νά δοῦμε πῶς ἀναλύεται ἀπό τόν ἅγιο Νεκτάριο αὐτός ὁ ὁρισμός.

Ἀκολουθώντας τόν ἅγιο Ἐπιφάνιο Κύπρου καί τόν ἅγιο Γρηγόριο τόν Θεολόγο, γράφει: «Ἡ Ἐκκλησία ἐστί ἡ ὁρατή ἐπί γῆς βασιλεία τοῦ Θεοῦ, ἡ λαβοῦσα μέν τήν ἀρχήν ἐν τῷ Παραδείσῳ διά τοῦ Ἀβραάμ καί τῶν Πατριαρχῶν μέχρι Μωϋσέως καί διά τοῦ νόμου μέχρι Χριστοῦ περισωθεῖσα καί διά τόν Χριστόν ἀναδειχθεῖσα». Ἡ Ἐκκλησία δέν εἶναι ἕνα σωματεῖο, δέν εἶναι ἕνας ὀργανισμός, δέν εἶναι μιά κοινωνική φιλανθρωπική ὀργάνωση, ἀλλά εἶναι ἡ ὁρατή Βασιλεία τοῦ Θεοῦ πάνω

στήν γῆ.

Ἡ Ἐκκλησία ξεκίνησε ἀπό τόν Παράδεισο μέ τόν Ἀδάμ καί τήν Εὔα, καί ἐπειδή αὐτοί μετά τήν παρακοή ἀπομακρύνθηκαν ἀπό τόν Παράδεισο, τώρα ἔρχεται ἡ Βασιλεία τοῦ Θεοῦ στήν γῆ. Αὐτό γίνεται μέ τήν ἀποκάλυψη τοῦ Θεοῦ στόν Ἀβραάμ, στούς Πατριάρχες, στόν Μωϋσῆ· εἶναι ὁ ἄσαρκος Λόγος πού ἀποκαλύπτεται στήν Παλαιά Διαθήκη, καί μετά ἔρχεται ὁ σεσαρκωμένος Λόγος, ὁ Χριστός, καί μᾶς παρουσίασε ὅτι ἡ Ἐκκλησία εἶναι ὁ Παράδεισος, ἡ Βασιλεία τοῦ Θεοῦ.

Μετά γράφει ὅτι «σκοπός τῆς Ἐκκλησίας ἐστίν ἡ σωτηρία τοῦ γένους τῶν ἀνθρώπων καί ἡ ἀποκατάσταση τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ ἐπί τῆς γῆς, τῆς ὑπό τῆς ἁμαρτίας διαταραχθείσης καί ἡ ἐπικράτησις τῆς ἀγάπης, τῆς χαρᾶς καί τῆς ἐλευθερίας ἐπί τῆς γῆς». Πρόκειται γιά ἕναν καταπληκτικό ὁρισμό. Ὁ σκοπός τῆς Ἐκκλησίας εἶναι αὐτός πού ἔδωσε ὁ Θεός στόν Παράδεισο, στόν Ἀδάμ καί τήν Εὔα. Ἐπειδή αὐτός ὁ σκοπός τῆς Ἐκκλησίας διαταράχτηκε μέ τήν ἁμαρτία, τώρα πρέπει νά τόν ζήσουμε ἐδῶ στήν γῆ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, καί αὐτό γίνεται μέ τήν ἐπικράτηση τῆς ἀγάπης, τῆς χαρᾶς καί τῆς ἐλευθερίας.

Σαφῶς ἐδῶ φαίνεται ποιός ἦταν ὁ ἀρχικός σκοπός τῆς δημιουργίας τοῦ ἀνθρώπου, πῶς ὁ ἄνθρωπος ἀπέτυχε νά πραγματοποιήση αὐτόν τόν σκοπό καί μέ τήν ἐνανθρώπηση τοῦ Υἱοῦ καί Λόγου τοῦ Θεοῦ ὁ ἄνθρωπος ἐπανέρχεται στήν προηγούμενη κατάσταση καί ἀνεβαίνει ἀκόμη περισσότερο· καί αὐτό εἶναι τό θεραπευτικό ἔργο τῆς Ἐκκλησίας. Ἑπομένως, ὁ ἅγιος Νεκτάριος ἔχει ὑπ’ ὄψη του τήν προπτωτική καί μεταπτωτική κατάσταση τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλά καί τήν ἀναγέννησή του ἐν Χριστῷ στήν Ἐκκλησία.

Καί νά σκεφθῆ κανείς ὅτι τήν ἐποχή πού τά γράφει αὐτά, ὅπως εἶπα πρίν, στήν Θεολογική Σχολή τῶν Ἀθηνῶν, ἀλλά καί στήν Ἱεραρχία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ὑπῆρχαν ἄλλες ἀπόψεις γιά τήν Ἐκκλησία, δυτικές, σχολαστικές, προτεσταντικές. Τό ὅτι τά γράφει αὐτά ὁ ἅγιος Νεκτάριος εἶναι διότι τά γνώρισε ἀπό τήν πείρα του μέσα στό Μοναστήρι καί μέ τήν ἄσκηση τήν ὁποία ἔκανε κάτω ἀπό ἅγιο Γέροντα.

Ὅταν διαβάζουμε τό βιβλίο τῆς Ποιμαντικῆς, βλέπουμε ὅτι ὁ ἅγιος Νεκτάριος μετά τήν Εἰσαγωγή ἀναπτύσσει δύο μεγάλες ἑνότητες.

Ἡ πρώτη ἑνότητα ἔχει τίτλο: «Εἰσαγωγή εἰς τό μάθημα τῆς ποιμαντικῆς» καί ἐκεῖ κάνει λόγο «περί τοῦ μαθήματος τῆς ποιμαντικῆς», «περί Ἐκκλησίας», «περί Μυστηρίων», «περί τῶν προσόντων τῶν πνευματικῶν ποιμένων». Κάνει μεγάλη ἐντύπωση τό ὅτι, ὅταν μιλάη γιά τά προσόντα του ποιμένος, γράφει ὅτι πρέπει νά

ἔχη «κοινά προσόντα», «θρησκευτικά προσόντα», δηλαδή θερμή ἀγάπη πρός τόν Κύριο ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστό, ἱερό ζηλο, ἅγιο φόβο Θεοῦ καί πίστη σταθερά καί ζῶσα. Ἐπίσης, πρέπει νά ἔχη «φυσικά διανοητικά προσόντα καί ἐπίκτητα», «σωματικά προσόντα», «νόμιμη ἡλικία καί κλήση γιά τήν ἱερωσύνη». Σέ αὐτά ἐντάσσει τήν «φιλολογική καί θεολογική παιδεία», τήν «ἐκκλησιαστική μόρφωση» καί τήν «ἐγκυκλοπαιδική μόρφωση». Καί δίνει τίς ἀπαραίτητες ἐπεξηγήσεις, διότι εἶναι ἀνάγκη ὁ ποιμήν νά ἔχη τέτοιες γνώσεις στήν ἐποχή μας. Βλέπετε, στό βιβλίο αὐτό παρατίθεται μιά ὁλόκληρη θεωρία τήν ὁποία ἔχει ὁ ἅγιος Νεκτάριος.

Ἡ δεύτερη ἑνότητα τοῦ βιβλίου ἔχει τίτλο, «Εἰσαγωγή εἰς τήν Εἰδικήν Ποιμαντικήν». Σέ αὐτό ἀναπτύσσει τό θέμα τῆς «ἠθολογίας», δηλαδή γιά τό ποιό εἶναι τό ἦθος τῶν ποιμένων. Ἐπαναλαμβάνω ὅτι περισσότερο κάνει λόγο γιά τούς Ἐπισκόπους, διότι, ὅταν ἕνας Μητροπολίτης σέ μιά ἐπαρχία τά ξέρη αὐτά, μετά καθοδηγεῖ μέ βάση αὐτά τούς Ἱερεῖς καί τόν λαό. Καί ἐκεῖ γράφει ὅτι ὁ Ποιμήν πρέπει νά ἔχη «σεμνοπρέπεια» καί «ἱεροπρέπεια», «κοσμιότητα». Στήν συνέχεια κάνει λόγο «περί ἀρετολογίας», δηλαδή ὁμιλεῖ γιά τίς ἀρετές, τήν εἰρήνη, τήν ταπεινοφροσύνη, τήν αὐταπάρνηση, τήν ἀνεξικακία, τήν ἀνδρεία πού πρέπει νά ἔχη ὁ κληρικός καί ἔτσι νά διδάσκη τόν λαό, τήν πραότητα, τήν μακροθυμία κλπ. καθώς ἐπίσης κάνει λόγο γιά τίς «ἠθικές κακίες», δηλαδή τά πάθη. Ἀκολούθως ἀναφέρεται στήν «καθηκοντολογία», στά καθήκοντα πού ἔχει ὁ πνευματικός ποιμήν πρός τήν Ἐκκλησία καί πρός διαφόρους. Δέν ἔχουμε ἁπλῶς δικαιώματα, γιά τά ὁποῖα μιλοῦν σήμερα ὅλοι, ἀλλά ἔχουμε καί καθήκοντα πρός τήν Ἐκκλησία καί σέ διαφόρους ἄλλους μέσα στήν κοινωνία.

Αὐτές εἶναι οἱ δύο μεγάλες ἑνότητες τοῦ βιβλίου. Καί τό σπουδαῖο εἶναι ὅτι δέν κάνει μάθημα μέ ἀνάπτυξη κεφαλαίων, ἀλλά τά ἀναπτύσσει μέ ἐρωτήσεις καί ἀπαντήσεις, δηλαδή κάνει ἐρώτηση καί ἀπαντᾶ, κατά τρόπον ἐπαγωγικό. Καί ἀφοῦ τελειώνουν αὐτές οἱ δύο μεγάλες ἑνότητες τοῦ βιβλίου, με τίς ὑποενότητές τους, στήν συνέχεια παραθέτει τό «Παράρτημα», πού εἶναι ἡ βάση τῆς ποιμαντικῆς στήν ὁποία στηρίχτηκε γιά νά γράψη ὅλα τά προηγούμενα.

Καί ἐδῶ στό «Παράρτημα» ὑπάρχουν δύο ἑνότητες. Ἡ πρώτη ἑνότητα ἀναφέρεται στήν «ποιμαντική τῶν Πατέρων». Καταγράφει χωρία τῶν Πατέρων πού κάνουν λόγο γιά τήν ποιμαντική πού πρέπει νά ἀσκοῦν οἱ ποιμένες, κυρίως οἱ Ἐπίσκοποι. Ἡ δεύτερη ἑνότητα περιλαμβάνει Κανόνες τῆς Ἐκκλησίας, πού σχετίζονται μέ τήν ἱερωσύνη καί τήν ποιμαντική διακονία.

Αὐτό πού ἔκανε ὁ ἅγιος Νεκτάριος ἦταν δυσεύρετο γιά τήν ἐποχή του. Στίς ἀρχές τοῦ 20οῦ αἰώνα πού ἔζησε, ἐπικρατοῦσε στήν Ἑλλάδα ἡ δυτική θεολογία καί μετέφεραν τίς ἀπόψεις τῶν ἐκφραστῶν της. Πολύ ἀργότερα, ἀπό τά μέσα τοῦ 20οῦ αἰῶνος ἄρχισαν νά ἐκδίδονται τά κείμενα τῶν Πατέρων καί νά γίνονται

διατριβές πάνω σέ αὐτά. Ἀντίθετα, ὁ ἅγιος Νεκτάριος χρησιμοποιεῖ κείμενα τῶν Πατέρων σέ ἐκείνη τήν δύσκολη ἐποχή. Φυσικά, εἶχε διαβάσει ὅλα τά Πρακτικά τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων, γι' αὐτό καί ἔγραψε βιβλίο γιά τίς Οἰκουμενικές Συνόδους. Γνώριζε τά δόγματα καί τούς Κανόνες τῆς Ἐκκλησίας, καί αὐτά ἦταν δυσεύρετα γιά Ἐπίσκοπο τῆς ἐποχῆς ἐκείνης.

Ἑπομένως, ὅταν διαβάση κανείς αὐτό τό βιβλίο τοῦ ἁγίου Νεκταρίου, πού τιτλοφορεῖται «Ποιμαντική», βλέπει καθαρά ὅτι εἶναι ἕνας πνευματικός καθρέπτης τοῦ ἁγίου Νεκταρίου, εἶναι ἡ πνευματική αὐτοβιογραφία του. Βεβαίως, ὑπάρχουν πολλοί πού εἶπαν καί ἔγραψαν γιά τήν ζωή τοῦ ἁγίου Νεκταρίου καί διατυπώνουν τίς ἐντυπώσεις τους γι' αὐτόν, ἀπό δικές τους ἐμπειρίες ἤ ἀπό πληροφορίες ἄλλων, ἀλλά, ἄν θέλη νά δῆ κανείς ποιός ἦταν ὁ ἅγιος Νεκτάριος, πρέπει νά διαβάση τήν «Ποιμαντική» του. Διότι αὐτά πού δίδασκε καί ἔλεγε γιά τό πῶς πρέπει νά εἶναι ὁ Ἐπίσκοπος καί οἱ ποιμένες, αὐτά τά πίστευε ὁ ἴδιος καί τά ζοῦσε στήν πράξη.

Ἐφαρμογή τῆς Ποιμαντικῆς στίς μοναχές τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Ἁγίας Τριάδος Αἰγίνης

Ἐκεῖ πού φαίνεται ἡ ἐξάσκηση τῆς ποιμαντικῆς ἐπιστήμης πού ἀσκοῦσε εἶναι οἱ Ἐπιστολές πού ἔστειλε στίς μοναχές τῆς Ἱερᾶς Μονῆς τῆς Ἁγίας Τριάδος, στήν Αἴγινα.

Ὅταν ὁ ἅγιος Νεκτάριος ἦταν στήν Ριζάρειο Σχολή, δίδασκε τούς σπουδαστές, ἀλλά λειτουργοῦσε καί κήρυττε στούς ἀνθρώπους, ὁπότε μερικές κοπέλες πού ἄκουγαν αὐτόν τόν λόγο καί ἐνθουσιάζονταν, τοῦ ἐξέφρασαν τήν ἐπιθυμία τους νά γίνουν μοναχές καί ἤθελαν τήν βοήθειά του. Ἔτσι, ἀνέλαβε ὁ ἅγιος Νεκτάριος νά κτίση ἕνα Μοναστήρι στήν Αἴγινα, καί εἶναι τό Μοναστήρι τῆς Ἁγίας Τριάδος, καί τίς καθοδηγοῦσε πνευματικά.

Στήν ἀρχή ὁ ἅγιος Νεκτάριος, ἐπειδή ἦταν στήν Ἀθήνα Διευθυντής καί καθηγητής στήν Ριζάρειο Σχολή, γιά νά τίς καθοδηγήση τίς ἔγραφε ἐπιστολές. Διασώζονται, λοιπόν, αὐτές οἱ ἐπιστολές καί σέ αὐτές φαίνεται τό μεγαλεῖο του. Παρακαλῶ, νά βρεῖτε καί νά διαβάσετε τίς ἐπιστολές αὐτές. Ἐκεῖ φαίνεται ὅτι ὁ ἅγιος Νεκτάριος ἦταν μεγάλος ἀσκητής, θαυμάσιος πνευματικός καθηγητής. Φαίνεται ὅτι γνωρίζει ἀπό πνευματική καθοδήγηση, γνωρίζει πῶς νά παραλάβη ἕναν ἄνθρωπο στήν κατάσταση στήν ὁποία βρίσκεται καί νά τόν θεραπεύση, πῶς ἀπό τό κατ' εἰκόνα νά τόν ὁδηγήση στό καθ' ὁμοίωσιν, πῶς νά θεραπεύη τόν ἄνθρωπο ἀπό τά πάθη μέ ἕναν τρόπο διακριτικό.

Ἀργότερα, ὅταν συνταξιοδοτήθηκε, πῆγε καί παρέμεινε στό Μοναστήρι καί καθοδηγοῦσε τίς μοναχές μέ τόν τρόπο πού ἐκεῖνος γνώριζε καί ἀπό τό Μοναστήρι στό ὁποῖο ἦταν δόκιμος καί μοναχός καί ἀπό τίς μελέτες τίς ὁποῖες ἔκανε, ἀλλά καί ἀπό ὅλη τήν ποιμαντική πείρα τήν ὁποία ἀπέκτησε.

Ἔτσι, ὅταν διαβάζη κανείς αὐτές τίς ἐπιστολές πού ἔστελνε στίς μοναχές, βλέπει τόν ἅγιο Νεκτάριο νά ἐφαρμόζη τήν θεολογία τῆς Ἐκκλησίας στήν πράξη. Διότι εἶναι πάρα πολύ καλό νά ἀνέρχεται κανείς στόν ἄμβωνα τοῦ Ναοῦ ἤ στήν Ὡραία Πύλη καί νά μιλάη, νά κάνη ἕνα κήρυγμα, καί ἄλλο εἶναι νά ἀναλάβη ἕναν ἄνθρωπο πού εἶναι πληγωμένος, βασανισμένος, ταλαιπωρημένος, ἀπελπισμένος καί σιγά-σιγά νά τόν βάλη «στήν ὁδό τοῦ Κυρίου», ὅπως λέμε. Αὐτό εἶναι μεγάλη ἐπιστήμη, μεγάλη τέχνη. Αὐτό ἔκανε ὁ ἅγιος Νεκτάριος.

Δέν μπορῶ νά σᾶς παρουσιάσω ὅλες αὐτές τίς ἐπιστολές, ἀλλά κυρίως θά τονίσω δύο σημεῖα ἀπό αὐτές.

Τό πρῶτο σημεῖο εἶναι ὅτι ὁ ἅγιος Νεκτάριος φαίνεται καθαρά ὅτι γνωρίζει τήν διάκριση μεταξύ τῶν ἀσθενειῶν καί αὐτό δείχνει ὅτι εἶναι ἕνας μεγάλος ἀσκητής. Ἔλεγα τό πρωΐ στό κήρυγμα ὅτι μιλᾶμε καί ἐντυπωσιαζόμαστε ἀπό τήν ἄσκηση μερικῶν πατέρων στό Ἅγιον Ὄρος, ἀλλά ἐδῶ, ὅταν διαβάζη κανείς τίς ἐπιστολές τοῦ ἁγίου Νεκταρίου, καταλαβαίνει ὅτι καί αὐτός εἶναι μεγάλος ἀσκητής.

Ποιά εἶναι ἡ πραγματική θεολογία; Δέν εἶναι ἁπλῶς τό νά ἔχει κανείς πολλές γνώσεις, ἀλλά εἶναι νά διακρίνη τά πνεύματα ἄν εἶναι ἀπό τόν Θεό ἤ εἶναι ἀπό τόν διάβολο. Ἔχουμε διάφορους λογισμούς. Διερωτόμαστε: Τί εἶναι αὐτοί οἱ λογισμοί καί ἀπό ποῦ προέρχονται: ἀπό τόν Θεό ἤ ἀπό τόν διάβολο; Ποιός θά μᾶς τό ξεχωρίση, ποιός θά κάνη τήν διάκριση αὐτή; Τό σημαντικό εἶναι νά διακρίνη κανείς αὐτούς τούς λογισμούς, ποιός εἶναι ἀπό τόν Θεό, ποιός εἶναι ἀπό τά πάθη, ποιός εἶναι ἀπό τόν διάβολο. Καί ἔτσι νά δίνη στόν ἄνθρωπο τήν δυνατότητα νά ἐλευθερωθῆ ὁ ἴδιος μέ τόν ἀγώνα του, ἀλλά κυρίως μέ τήν Χάρη τοῦ Θεοῦ.

Στίς ἐπιστολές αὐτές φαίνεται ὅτι ὁ ἅγιος Νεκτάριος ἔχει μεγάλη γνώση τοῦ ἐσωτερικοῦ κόσμου τοῦ ἀνθρώπου, εἶναι καλός πνευματικός θεραπευτής, γνωρίζει τήν θεραπευτική διδασκαλία τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλά συγχρόνως ἔχει μεγάλη διάκριση. Τοῦ γράφει ἡ Γερόντισσα καί αὐτός ἀπαντᾶ.

Βρίσκω τήν εὐκαιρία νά τονίσω ἕνα ἐκπληκτικό γεγονός. Ὁ ἅγιος Νεκτάριος συγκρότησε ἕνα Γυναικεῖο Μοναστήρι καί τοποθέτησε ὡς Γερόντισσα μιά τυφλή! Ποιός σήμερα θά ἔκανε ἕνα Γυναικεῖο Μοναστήρι καί θά ἔβαζε ὡς Γερόντισσα μιά τυφλή; Συνήθως τοποθετοῦν Γερόντισσα κάποια πού ἔχει σπουδάσει, ἔχει τελειώσει Θεολογική Σχολή, ἔχει κάποια ἐξωτερικά προσόντα, τοὐλάχιστον νά εἶναι ἀρτιμελής. Ὁ ἅγιος Νεκτάριος τοποθέτησε ὡς Γερόντισσα μιά τυφλή, ἡ ὁποία ὅμως ἦταν εὐλογημένη, τήν περίφημη Γερόντισσα Ξένη. Αὐτή τοῦ ἔστελνε τίς ἐπιστολές, ὑπαγορεύοντας προφανῶς σέ μιά μοναχή καί ἐκεῖνος ἀπαντᾶ.

Ἡ Γερόντισσα εἶχε μαζί της μοναχές, οἱ ὁποῖες εἶχαν διάφορα προβλήματα. Διότι, ὅταν εἰσέρχεται κανείς στό Μοναστήρι, τότε ἐμφανίζονται ὅλα τά πάθη πού εἶχε στόν κόσμο καί ἦταν κοιμισμένα, καί στήν Μονή ἀρχίζουν νά φαίνονται. Γι’ αὐτό ρωτοῦσαν τόν ἅγιο Νεκτάριο καί ἐκεῖνος τούς ἀπαντοῦσε μέ πολλή διάκριση· μάλιστα δέ διαχωρίζει τίς ἀσθένειες σέ σωματικές, ψυχικές, ψυχοσωματικές καί πνευματικές.

Θά δοῦμε, λοιπόν, τό περιεχόμενο μερικῶν χαρακτηριστικῶν ἐπιστολῶν.

Σέ μιά ἐπιστολή του ὁ Ἅγιος ἀπαντᾶ ὅτι ἡ συγκεκριμένη μοναχή ἔπασχε ἀπό σωματική ἀσθένεια, ἡ ὁποία προερχόταν ἀπό τό ψύχος καί τήν ὑγρασία, καί αὐτό δέν ἦταν πνευματικό πρόβλημα, ἀλλά σωματικό. Συνιστᾶ στήν Γερόντισσα νά τήν σταυρώση μέ τά τίμια λείψανα καί τήν ἐνημερώνει ὅτι ὁ ἴδιος θά προσευχηθῆ γιά τήν μοναχή. Τό σῶμα τοῦ ἀνθρώπου ἔχει μέσα του τήν φθαρτότητα καί τήν θνητότητα καί θά ἀντιμετωπίση τέτοια θέματα στήν ζωή του.

Σέ ἄλλη ἐπιστολή του κάνει τήν διάγνωση ὅτι ἡ συγκεκριμένη μοναχή ἔπασχε ἀπό

μιά ψυχική ἀσθένεια, δηλαδή ἀπό τά πάθη τά ὁποῖα ἐξάπτονται ἀπό τήν ἐπίδραση τοῦ πονηροῦ. Γιά τήν θεραπεία τῆς συνιστᾶ νά χρησιμοποιήση πνευματικούς τρόπους, δηλαδή νά ἐξαγορεύση τούς λογισμούς της στήν Γερόντισσα, νά προσέχη τούς λογισμούς, νά ψάλλη τήν Παράκληση στήν Ὑπεραγία Θεοτόκο καί νά ἐξασκήση τήν εὐχή τοῦ Ἰησοῦ.

Σέ ἄλλη ἐπιστολή του κάνει τήν διάγνωση ὅτι ἡ συγκεκριμένη μοναχή ἔπασχε ἀπό ἀλληλεπιδράσεις σωματικῶν, νευρολογικῶν καί ψυχικῶν ἀσθενειῶν. Βεβαιώνει ὅτι ἡ συγκεκριμένη μοναχή πάσχει ἀπό ὑστερία, ἡ νόσος αὐτή ἐξασθένησε τό νευρικό της σύστημα καί τήν κατέστησε νευροπαθῆ καί γι' αὐτό προσβάλλεται ἀπό τόν πονηρό καί ἔχει διαφόρους λογισμούς. Τήν προτρέπει νά ἐνισχύη τό νευρικό της σύστημα μέ φάρμακα καί νά μή ταράσσεται ἀπό τούς λογισμούς.

Σέ ἄλλες ἐπιστολές του συνιστᾶ στίς μοναχές νά προσέχουν τό αἴσθημα τῆς ἀγάπης τους, ὥστε νά μή μετατρέπεται σέ σαρκική ἀγάπη καί σέ σαρκικό ἔρωτα καί νά μήν ὑπάρχουν νοσηρές καταστάσεις στίς μεταξύ τους σχέσεις. Εἶναι αὐστηρός σέ αὐτό τό σημεῖο καί τίς συνιστᾶ ὡς φάρμακο θεραπείας τήν πλήρη ἀκτημοσύνη καί τήν στροφή τῆς ἀγάπης τους στόν Νυμφίο Χριστό.

Ἀπό τό πρῶτο αὐτό σημεῖο ἀπό τίς ἐπιστολές αὐτές, καί ἀπό πολλές ἄλλες, φαίνεται ὅτι ὁ ἅγιος Νεκτάριος ἦταν τέλειος πνευματικός θεραπευτής καί εἶχε τό μεγάλο χάρισμα τῆς διακρίσεως.

Τό δεύτερο σημεῖο ἀπό τίς ἐπιστολές πού ἀπέστειλε στίς μοναχές τῆς Ἱερᾶς Μονῆς τίς ὁποῖες κατηύθυνε πνευματικά, εἶναι ὅτι γνώριζε πλήρως τόν τρόπο τῆς λειτουργίας τῶν παθῶν καί τῆς θεραπείας τους. Γι' αὐτό καί ἦταν καλός θεολόγος. Δέν μπορεῖ κανείς νά εἶναι θεολόγος καί νά μήν γνωρίζη νά θεραπεύη ἕναν πληγωμένο ἄνθρωπο.

Μεταξύ τῶν ἐπιστολῶν τοῦ ἁγίου Νεκταρίου ὑπάρχει καί μιά ἐπιστολή πού ἔστειλε στίς μοναχές, στήν ὁποία γράφει τό τί ἀπάντησε στήν «κατά πνεῦμα θυγατέρα» του Ἀμαλία -ἡ ὁποία δέν ἦταν μοναχή- σέ σχετική ἐρώτηση πού τοῦ ὑπέβαλε. Στήν ἐπιστολή αὐτή φαίνεται καθαρά ὅτι γνωρίζει πολύ καλά τήν παθολογία, δηλαδή γνωρίζει τό πῶς λειτουργοῦν τά πάθη στόν ἄνθρωπο καί κάνει ὀρθή διάγνωση.

Ὁ ἅγιος Νεκτάριος γνώριζε ὅτι τά πάθη εἶναι οἱ φυσικές δυνάμεις τῆς ψυχῆς. Δηλαδή, ὁ Θεός, ὅταν δημιούργησε τόν ἄνθρωπο, δέν τοῦ ἔβαλε κακές δυνάμεις, αὐτά πού λέμε πάθη, δηλαδή τόν θυμό, τήν ζήλια κλπ., τίς ὁποῖες πρέπει νά ξεριζώσουμε ἀλλά πρόκειται γιά δυνάμεις τῆς ψυχῆς πού ἦταν καλές καί διεστράφησαν μέ τήν ἁμαρτία.

Ὅλοι οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας μας, καί ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Σιναΐτης στό βιβλίο

του «Κλῖμαξ», γράφουν ὅτι ὁ Θεός ἔβαλε μέσα μας τήν ἀγάπη, πού εἶναι μιά δύναμη γιά νά ἀγαπᾶμε τόν Θεό. Ὅμως, ἐμεῖς ἀντί νά ἀγαπᾶμε ἐξ ὁλοκλήρου τόν Θεό, ἀγαπᾶμε τά κτίσματα. Αὐτό εἶναι διαστροφή τῆς ἀγάπης. Ἐνῶ ἦταν κατά φύσιν ἡ ἀγάπη, στό νά ὁδηγεῖται πρός τόν Θεό, ἐμεῖς τήν κάναμε παρά φύσιν ἀγάπη. Ἑπομένως, τά πάθη εἶναι ἀσθένειες τῶν δυνάμεων τῆς ψυχῆς.

Μᾶς ἔδωσε ὁ Θεός τήν ζήλια, τόν ζῆλο, γιά νά ζηλεύουμε τήν δόξα Του, ὅμως, ἐμεῖς ἀντί νά ζηλεύουμε τήν δόξα τοῦ Θεοῦ, ζηλεύουμε τίς ἀνθρώπινες δόξες· αὐτό εἶναι κενοδοξία, ὑπερηφάνεια κλπ. Ἔπειτα, εἶναι ὁ θυμός· δέν εἶναι κακός ὁ θυμός. Ὅπως στό αὐτοκίνητο πατᾶμε τό γκάζι γιά νά τρέξη, ἔτσι ὁ θυμός εἶναι ἡ δύναμη τῆς ψυχῆς, ὥστε αὐτό πού θέλει νά κάνη κάποιος, νά τό πραγματοποιήση πρός τό ἀγαθό. Γι’ αὐτό καί λέει ὁ Χριστός: «Ἀγαπήσεις Κύριον τὸν Θεόν σου ἐξ ὅλης τῆς καρδίας σου καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς σου καὶ ἐξ ὅλης τῆς διανοίας σου καὶ ἐξ ὅλης τῆς ἰσχύος σου» (Μάρκ. ιβ΄, 30), δηλαδή νά Τόν ἀγαπήσουμε μέ ὅλη μας τήν ψυχή. Ἑπομένως, ἔχουμε τόν θυμό γιά νά πολεμᾶμε τόν διάβολο καί αὐτούς πού μᾶς ὁδηγοῦν στήν ἁμαρτία καί μέ τόν θυμό νά ὁδηγούμαστε πρός τόν Θεό. Ὅταν αὐτές οἱ δυνάμεις τῆς ψυχῆς δέν πορεύονται κατά φύσιν καί ὑπέρ φύσιν, ἀλλά πορεύονται παρά φύσιν, αὐτό εἶναι πνευματική ἀρρώστια.

Τί, λοιπόν, εἶναι ἡ θεραπεία; Θεραπεία δέν εἶναι αὐτές οἱ δυνάμεις νά ξεριζωθοῦν, νά βγάλουμε τήν ἀγάπη, ἀλλά ἡ ἀγάπη πρός τά κτίσματα νά γίνη θεία ἀγάπη, θεῖος ἔρωτας• ὁ ἔρωτας στούς ἀνθρώπους νά γίνη θεῖος ἔρωτας ἤ νά ἀγαπᾶμε τούς ἀνθρώπους ἐν Χριστῷ. Ἡ ζήλια πού ἔχουμε γιά τούς ἀνθρώπους, γι’ αὐτά πού ἔχουν οἱ ἄνθρωποι, νά μετατραπῆ σέ ζήλια γιά τήν δόξα τοῦ Θεοῦ καί τῶν ἁγίων, νά γίνουμε ἅγιοι. Ἄρα, αὐτές οἱ ψυχικές δυνάμεις πρέπει νά μεταμορφωθοῦν. Γι’ αὐτό κάνουμε λόγο γιά τήν μεταμόρφωση τῶν παθῶν.

Ὁ ἅγιος Νεκτάριος, ὅταν κάνη λόγο γιά τήν ἀγάπη, γνωρίζει πῶς λειτουργεῖ ἡ ἀγάπη παρά φύσιν, ὅταν εἶναι ἐναντίον τοῦ Θεοῦ, μακριά ἀπό τόν Θεό, πῶς λειτουργεῖ κατά φύσιν καί πῶς λειτουργεῖ ὑπέρ φύσιν, ὅταν ὁδηγεῖται πρός τόν Θεό.

Ἡ ἐρώτηση πού τοῦ ὑπέβαλε «ἡ κατά πνεῦμα θυγατέρα» του Ἀμαλία ἦταν ἡ ἑξῆς: «Εἰ ἐστί δυνατόν ἐνοικεῖν τήν εἰρήνην ἐν καρδίᾳ πάθεσιν πεπληρωμένην;». Εἶναι δυνατόν κανείς νά ἔχη τήν εἰρήνη, ἐάν ἡ καρδιά του εἶναι γεμάτη ἀπό πάθη; Σήμερα ἐμεῖς θά ἀπαντούσαμε μονολεκτικά ὅτι αὐτό δέν εἶναι δυνατόν. Δέν μπορεῖς νά ἔχης εἰρήνη, ἄν ἔχης τά πάθη. Δέν τό κάνει αὐτό ὁ ἅγιος Νεκτάριος, ἀλλά εἶναι πνευματικός χειροῦργος, εἶναι γιατρός καί κάνει μιά μεγάλη ἀνάλυση στήν ἐπιστολή αὐτή.

Πρῶτα-πρῶτα δίνει τόν ὁρισμό τῆς εἰρήνης. Ἐφ’ ὅσον γίνεται λόγος γιά τήν

εἰρήνη, γιά τό ἄν εἶναι δυνατόν νά ἔχη κανείς εἰρήνη, ἀρχίζει μέ τόν ὁρισμό τῆς εἰρήνης. «Ἡ εἰρήνη ἐστίν, ὡς ἐμοί δοκεῖ, τό ὕδωρ τῆς ἀναπαύσεως...ἔστι δέ δῶρον Θεοῦ δαψιλευόμενον τοῖς εἰρηνεύουσιν πρός Αὐτόν καί ποιοῦσιν τά θεῖα αὐτοῦ θελήματα».

Δέν εἶναι ἡ εἰρήνη ἁπλῶς τό νά τά ἔχουμε καλά μέ ὅλους· εἰρήνη δέν εἶναι ἡ ἀπουσία τοῦ πολέμου, ἀλλά εἶναι ἡ παρουσία τοῦ Χριστοῦ. Διότι μπορεῖ νά μήν ὑπάρχη πόλεμος καί νά μήν ἔχουμε εἰρήνη· μπορεῖ νά μήν ὑπάρχουν ἄνθρωποι πού νά μᾶς πολεμᾶνε καί νά μήν ἔχουμε εἰρήνη μέσα μας. Ἐδῶ γράφει ὅτι ἡ εἰρήνη εἶναι δῶρο τοῦ Θεοῦ στόν ἄνθρωπο καί εἶναι τό ὕδωρ τῆς ἀναπαύσεως.

Στήν συνέχεια γράφει ὅτι ὁ Χριστός ἔδωκε τήν εἰρήνη στούς Μαθητές Του. Ὅταν ἐμφανίσθηκε ὁ Χριστός μετά τήν Ἀνάστασή Του εἶπε: «Εἰρήνη ὑμῖν». Γι' αὐτό «ἡ εἰρήνη ὡς θεῖον δῶρον ἐστί φῶς καί κοινωνεῖ μετά τῶν φωτισμένων», δηλαδή ἡ εἰρήνη εἶναι φῶς καί κοινωνεῖ μέ αὐτούς οἱ ὁποῖοι εἶναι φωτισμένοι. «Ἡ εἰρήνη ὡς φῶς φεύγει τό σκότος, διότι οὐδεμία κοινωνία φωτί πρός σκότος· σκότος ἐστίν ἡ ἁμαρτία, ἡ εἰρήνη ἄρα φεύγει τήν ἁμαρτίαν, ὡς σκότος. Ἄρα, ὁ ἁμαρτωλός οὐδέποτε εἰρηνεύει».

Προσέξτε τόν ὡραῖο αὐτόν συλλογισμό. Ἡ εἰρήνη εἶναι δῶρο τοῦ Θεοῦ, ἡ εἰρήνη εἶναι τό φῶς, ὁπότε τό φῶς εἶναι ἀντίθετο μέ τό σκοτάδι. Ὅταν, λοιπόν, ὁ ἄνθρωπος φεύγη ἀπό τό φῶς, ἔχει σκοτάδι, σκοτάδι εἶναι ἡ ἁμαρτία. Ἄρα, ἐκεῖνος πού ἔχει τήν ἁμαρτία δέν ἔχει τήν εἰρήνη.

Ὅμως, καί μετά πού ἔδωσε τόν ὁρισμό τῆς εἰρήνης «ὑφίσταται ἡ ἐρώτησις»: «Πάντα τά πάθη τά ἐν ἡμῖν εἰσίν ἁμαρτίαι ἀποκρούουσαι τήν εἰρήνην τοῦ Θεοῦ, τήν δοθεῖσαν τοῖς φωτισθεῖσι τῷ φωτί τῆς θεογνωσίας;». Διερωτᾶται, δηλαδή, ἄν ὅλα τά πάθη πού ὑπάρχουν μέσα μας εἶναι ἁμαρτίες καί ἀποκρούουν τήν εἰρήνη τοῦ Θεοῦ, ἡ ὁποία δόθηκε σέ αὐτούς πού ἔχουν φωτισθῆ ἀπό τό φῶς τῆς θεογνωσίας. Δηλαδή, δέν ὑπάρχουν πάθη πού δέν εἶναι ἁμαρτίες καί ἐπομένως δέν ἀποκρούουν τήν εἰρήνη;

Φαίνεται ἐδῶ ὅτι ὁ ἅγιος Νεκτάριος γνωρίζει πάρα πολύ καλά τήν κατάσταση τῆς ψυχῆς τοῦ ἀνθρώπου καί ἀναπτύσσει τό θέμα ἐπαγωγικά. Γράφει ὅτι σέ αὐτούς πού ἔχουν φωτισθῆ ἀπό τό φῶς τοῦ Θεοῦ δέν εἶναι ὅλα τά πάθη ἁμαρτίες. «Τά γάρ ἔμφυτα, τά τε ψυχικά καί σωματικά ὡς ὑπό τοῦ Θεοῦ ἐμβεβλημένα εἰσίν ἀδιάβλητα». Ὁ Θεός ὅλα τά ἔκανε καλά καί τά πάθη δόθηκαν «δι' ἕν σκόπιμον καί λελογισμένον τέλος». Ὅταν αὐτά λειτουργοῦν κατά τόν θεῖον νόμον καί κατά τόν λόγο τῆς ὑπάρξεώς τους καί πρός ἐπιδίωξη τοῦ σκοποῦ γιά τόν ὁποῖο ἐδόθησαν, μεταβάλλονται σέ ἠθικές δυνάμεις. Τά ἀδιάβλητα αὐτά πάθη πολιτεύονται κατά τόν θεῖον νόμον καί γι' αὐτό συμβιώνουν μέ τήν εἰρήνη, καί ἡ εἰρήνη δέν

ἀφίσταται ἀπό τίς ψυχές τῶν ἀνθρώπων πού ἔχουν τέτοια πάθη.

Ὁ ἅγιος Νεκτάριος γνωρίζει πολύ καλά τήν διδασκαλία τῶν νηπτικῶν καί ἡσυχαστῶν Πατέρων, ὅπως τήν συναντοῦμε στά κείμενά τους.

Ποιά εἶναι τά ἀδιάβλητα, φυσικά πάθη; Εἶναι οἱ ἀνάγκες τῆς ψυχῆς καί τοῦ σώματος τοῦ ἀνθρώπου, πού εἶναι φυσικές. Δηλαδή, ὅταν ἔρθη ἡ ὥρα, τό σῶμα τοῦ ἀνθρώπου θέλει τροφή, ἔχει τήν ὄρεξη, πεινάει· αὐτό δέν εἶναι ἁμαρτία. Ὅταν ἔρχεται ἡ ὥρα νά διψάση, τό σῶμα αἰσθάνεται μιά δίψα καί πρέπει νά πιῆ νερό· ἄρα, αὐτά λέγονται φυσικά πάθη, ἀδιάβλητα πάθη.

Αὐτά τά εἶχε καί ὁ Χριστός, διότι προσέλαβε ὁλόκληρη τήν ἀνθρώπινη φύση, τό θνητό καί παθητό σῶμα, χωρίς ἁμαρτία. Γι' αὐτό καί πεινοῦσε καί διψοῦσε καί κουραζόταν, ἀλλά στόν Χριστό λειτουργοῦσαν διαφορετικά ἀπό ὅ,τι σέ ἐμᾶς. Ὁ Χριστός ὅταν ἤθελε πεινοῦσε, δηλαδή, δέν ἐξουσίαζαν τά ἀδιάβλητα- φυσικά πάθη ἐπάνω Του, ἀλλά Αὐτός μέ τήν θεότητά Του εἶχε ἐξουσία πάνω σέ αὐτά. Ἐμεῖς, ὅταν ἔλθη ἡ ὥρα, πρέπει νά πιοῦμε νερό, εἶναι ἀναγκαστικά σέ ἐμᾶς τά φυσικά πάθη. Στόν Χριστό δέν ἦταν ἀναγκαστικά, ἀλλά ὅταν ἤθελε πεινοῦσε καί διψοῦσε, διότι ἡ θεότητα κυριαρχοῦσε πάνω στά σωματικά.

Ἐπομένως, λέμε ὅτι στούς ἀνθρώπους τά ἀδιάβλητα καί φυσικά πάθη λειτουργοῦν ἀναγκαστικά, δηλαδή ἔρχεται ἡ ὥρα πού νυστάζουμε καί πρέπει νά κοιμηθοῦμε, ὁ ὕπνος εἶναι ἕνα φυσικό πάθος. Αὐτό δέν εἶναι ἁμαρτία. Πότε γίνεται ἁμαρτία; Ὅταν αὐτό πού εἶναι ἀδιάβλητο-φυσικό, μετατρέπεται σέ διαβλητό. Δηλαδή, πεινάω καί τρώω περισσότερο ἀπό ὅ,τι πρέπει. Αὐτό εἶναι λαιμαργία· ἡ λαιμαργία εἶναι ἡ μετατροπή τοῦ ἀδιάβλητου πάθους σέ διαβλητό πάθος. Διψάω καί ἐφ' ὅσον διψάω, ἀρχίζω καί πίνω ὑπερβολικά οἰνοπνευματώδη ποτά καί ὁ,τιδήποτε ἄλλο. Αὐτό εἶναι ὑπερβολή καί αὐτό τό ἀδιάβλητο πάθος τῆς δίψας, πού εἶναι φυσικό, μετατρέπεται καί γίνεται διαβλητό.

Ἡ ὅλη προσπάθεια πού πρέπει νά κάνουμε μέσα στήν Ἐκκλησία εἶναι πῶς τό ἀδιάβλητο πάθος νά παραμείνη ἀδιάβλητο. Νά τρῶμε ὅσο χρειαζόμαστε, νά πίνουμε ὅσο χρειαζόμαστε, νά κοιμόμαστε ὅσο χρειαζόμαστε, νά ξεκουραζόμαστε ὅσο χρειαζόμαστε. Καί ποιός θά μᾶς τό πῆ αὐτό; Αὐτό θά μᾶς τό πῆ ὁ καθαρός νοῦς. Ὅταν ὁ ἄνθρωπος ἔχη καθαρό νοῦ, πού προσεύχεται νοερά, αὐτός ξέρει πότε νά σταματᾶ τό φαγητό, διότι στήν ὑπερβολική κατάχρηση σταματᾶ ἡ προσευχή. Τρώει κανείς περισσότερο ἀπό ὅ,τι πρέπει καί σταματᾶ νά προσεύχεται. Καί αὐτό εἶναι ἔνδειξη ὅτι τό φυσικό-ἀδιάβλητο πάθος μετατράπηκε σέ διαβλητό πάθος. Καί ἡ ὅλη προσπάθεια πού κάνουμε στήν Ἐκκλησία καί μέ τόν ἀγώνα μας μέ τήν Χάρη τοῦ Θεοῦ εἶναι πῶς τό διαβλητό πάθος, γιά παράδειγμα ἡ γαστριμαργία, νά μετατραπῆ σέ φυσικό πάθος, ὅπως καί τήν λαιμαργία νά τήν κάνουμε φυσικό

πάθος, ἀδιάβλητο πάθος.

Ἐκτός ἀπό τά φυσικά, ἀδιάβλητα σωματικά πάθη, ὑπάρχουν καί τά φυσικά, ἀδιάβλητα ψυχικά πάθη, πού, ὅπως εἶπα προηγουμένως, εἶναι οἱ φυσικές δυνάμεις τῆς ψυχῆς, ἡ ἐπιθυμία, ἡ ἀγάπη, ὁ ζῆλος κλπ. πού, ὅταν λειτουργοῦν γιά τόν σκοπό πού δημιουργήθηκαν, εἶναι ἀδιάβλητα, φυσικά πάθη. Καί αὐτά μετατρέπονται καί γίνονται διαβλητά. Ὁπότε καί ἡ ἀσκητική τῆς Ἐκκλησίας εἶναι τό πῶς τά ψυχικά πάθη ἀπό διαβλητά θά γίνουν ἀδιάβλητα.

Ἑπομένως, ὁ ἅγιος Νεκτάριος γράφει ὅτι ἄλλο εἶναι τά ἀδιάβλητα πάθη τά ὁποῖα εἶναι ἔμφυτα, ψυχικά καί σωματικά, τά ὁποῖα ἔχουν ἐμβληθῆ ἀπό τόν Θεό, ἀφοῦ ὁ Θεός ἔκανε τό σῶμα τοῦ ἀνθρώπου νά τρώη, καί ἄλλο εἶναι τά πάθη πού δέν λειτουργοῦν κατά τόν «σκόπιμον καί λελογισμένον» σκοπόν γιά τόν ὁποῖο δόθηκαν, καί λειτουργοῦν «παρανόμως καί παραλόγως» καί ἔχουν «τό ἐμπαθές» καί ἡ λειτουργία τους λογίζεται ἁμαρτία.

Ἀφοῦ κάνει αὐτήν τήν διάκριση μεταξύ φυσικῶν-ἀδιάβλητων παθῶν καί διαβλητῶν παθῶν, στήν συνέχεια γράφει ὅτι ἐκτός ἀπό τά ἔμφυτα πάθη πού ἐμφυτεύθηκαν ἀπό τόν Θεό γιά τήν εργασία τῶν ἀρετῶν καί πρός τήν τελείωσή μας, ὑπάρχουν μέσα μας καί πάθη κληρονομικά καί ἄλλα πάθη ψυχικά πού δέν τά ἔβαλε ὁ Θεός. Δηλαδή, τό νά πεινάη τό σῶμα, τό ἔδωσε ὁ Θεός, τό πῶς θά ἀναπτυχθῆ τό σῶμα, πῶς θά κινηθῆ τό αἷμα, πῶς θά γίνη ἡ πέψη τῶν τροφῶν γιά νά συντηρηθοῦν ὅλα τά ὄργανα τοῦ σώματος, εἶναι φυσικές ἀνάγκες τίς ὁποῖες ἔθεσε ὁ Θεός. Ὅμως, ὑπάρχουν καί ἄλλα ψυχικά πάθη πού δέν τά ἔβαλε ὁ Θεός. Ποιά εἶναι αὐτά; Εἶναι «ὁ ἐν ἡμῖν νόμος τῆς ἁμαρτίας», ὁ ὁποῖος ἐμφανίζεται μέσα μας «ὡς ροπή τις πρός τό κακόν». Αὐτή ἡ ροπή πρός τήν ἁμαρτία τείνει στό νά κυριεύση τήν θέλησή μας καί νά τήν διευθύνη κατά τίς ἀπαιτήσεις της.

Ἄρα, ὅταν τά ἀδιάβλητα πάθη γίνονται διαβλητά, καί ἔχουμε τήν γαστριμαργία, τήν λαιμαργία, τόν θυμό, τήν κακή ἐπιθυμία κλπ., τότε δημιουργεῖται μιά ἕξη, δημιουργεῖται μιά ροπή πρός τήν ἁμαρτία, καί αὐτό λέγεται νόμος τῆς ἁμαρτίας. Αὐτό εἶναι κακό. Αὐτή ἡ ροπή θέλει νά μᾶς κυβερνήση καί νά μεταβάλη τίς ψυχικές καί σωματικές δυνάμεις σέ «πάθη δουλικά», σέ «πάθη δαιμονιώδη». Ὑπάρχει, λοιπόν, «ὁ νόμος τῆς ἁμαρτίας» μέσα μας «ὡς μιά ροπή» πού θέλει νά μετατρέψη τά φυσικά πάθη καί νά τά κάνη «δαιμονιώδη πάθη». Ὅταν αὐτή ἡ ροπή μᾶς κατακυριεύση, «τότε ἡ εἰρήνη φυγαδεύεται», ὁ ἄνθρωπος γίνεται δοῦλος τῆς ἁμαρτίας καί «οὐδεμίαν ἔχει εἰρήνην».

Καί σέ αὐτήν τήν περίπτωση μπορεῖ νά ὑπάρξη διόρθωση. «Ἐάν ὑπέταξεν ὁ νόμος τῆς ἁμαρτίας τήν ἐν ἡμῖν ἐλευθερίαν» καί τήν διευθύνει, τότε τά πάθη δουλώνονται στήν ἁμαρτία καί φυγαδεύεται ἡ εἰρήνη. Ὅμως, «ἐάν ὁ ἐν ἡμῖν νόμος

τοῦ Θεοῦ, ὁ νόμος τοῦ ἀγαθοῦ ἀνθίσταται καί μάχεται» γιά νά καθυποτάξη τόν νόμο τῆς ἁμαρτίας καί τῆς ὁρμῆς τῆς ροπῆς πρός τήν ἁμαρτία καί νά ἐπικρατήση ἡ ἠθική ἐλευθερία, «τότε ἡ εἰρήνη τοῦ Θεοῦ πληροῖ τάς καρδίας ἡμῶν».

Γράφει ἐδῶ ὅτι ὑπάρχει ὁ νόμος τῆς ἁμαρτίας ὡς ροπή μέσα μας, ἀλλά ὑπάρχει ἡ περίπτωση, ὅταν κανείς τηρῆ τόν νόμο τοῦ Θεοῦ, νά θεραπεύση τόν νόμο τῆς ἁμαρτίας καί νά θεραπεύση τά πάθη τά ὁποῖα εἶχαν μετατραπῆ σέ καταστάσεις ἀρνητικές στήν ψυχή μας. Ἀλλά καί μετά τήν θεραπεία ὀφείλουμε νά γρηγοροῦμε καί νά ἀγρυπνοῦμε, «διότι ὁ νόμος τῆς ἁμαρτίας γρηγορεῖ ἐν ἡμῖν, ὁ δέ διάβολος ὑποδαυλίζει αὐτόν ὡς πῦρ».

Προσέξτε ἐδῶ, ὅτι εἶναι πάρα πολύ σημαντική αὐτή ἡ ἐπισήμανση. Πρέπει νά ἔχουμε ἑτοιμότητα καί ἐγρήγορση. Αὐτή εἶναι ἡ νήψη γιά τήν ὁποία κάνει λόγο ὁ Χριστός: «Γρηγορεῖτε καί προσεύχεσθε, ἵνα μή εἰσέλθητε εἰς πειρασμόν» (Ματθ. κστ΄, 41). Πρέπει συνεχῶς νά ὑπάρχη ἡ ἐγρήγορση καί ἡ νήψη, διότι ἔχουμε καί τόν διάβολο ἐξωτερικά, ὁ ὁποῖος ὑποδαυλίζει αὐτόν τόν νόμο τῆς ἁμαρτίας μέσα μας, αὐτήν τήν ροπή τήν ὑποδαυλίζει ὡς πῦρ, βάζει φωτιά στό ἐπιθυμητικό μέρος τῆς ψυχῆς μας καί μετά, βέβαια, ἐκδηλώνονται πάλι τά πάθη.

Καί καταλήγει ὁ ἅγιος Νεκτάριος:

«Τό συμπέρασμα εἶναι νά σωφρονῆτε καί νά ἀγωνίζεστε κατά τοῦ νόμου τῆς ἁμαρτίας καί νά μή θορυβῇ ὑμᾶς ἡ τῶν παθῶν ὑμῶν ἐξανάστασις». Τί γράφει ἐδῶ; Ἄν βλέπετε μέσα σας μιά ἐπανάσταση τῶν παθῶν, μή φοβᾶστε, μή θορυβεῖσθε, νά σωφρονεῖτε καί νά ἀγωνίζεστε, διότι ὅλα θεραπεύονται. «Ἡ εἰρήνη δέν ἀποβάλλεται ὑπό τῶν παθῶν, ἀλλ’ ὑπό τοῦ χαρακτῆρος αὐτῶν, τό ὁποῖον θά λάβωσιν ἐκ τῆς ἥττης ἤ ἐκ τῆς πάλης. Ἐάν ἐν τῇ πάλῃ νικήσῃς, ἡ τῶν παθῶν ἐξέγερσις ἐγένετο ἀφορμή νέας χαρᾶς καί εἰρήνης· ἐάν ἡττηθῇς, ὅ μή γένοιτο, τότε γεννᾶται θλῖψις καί ταραχή, ἀλλ’ ἐάν μετά ἀγῶνα κραταιόν πάθῃ τι ἀνθρώπινον, ἐπικρατήσῃ δέ πρός ὥραν ὁ νόμος τῆς ἁμαρτίας, ἐπανέλθῃ ἐν τῷ ἀγῶνι καί ἐπιμείνῃ ἐν αὐτῷ, νικᾶ ὁ ἀγωνιζόμενος καί ἡ εἰρήνη ἐπανέρχεται».

Φαίνεται ἀπό αὐτά ὅτι ὁ ἅγιος Νεκτάριος εἶναι πνευματικός θεραπευτής, πνευματικός πατέρας.

Ἀπό ὅλα αὐτά πού σᾶς ἀνέλυσα ἐξάγονται μερικές ἀλήθειες. Πρῶτον, γνωρίζει ὁ ἅγιος Νεκτάριος τήν παθολογία τοῦ ἀνθρώπου καί εἶναι ἄριστος γιατρός πνευματικός. Δεύτερον, ἐφ’ ὅσον γνωρίζει τήν παθολογία, κάνει καλή διάγνωση καί θεραπεία καί εἶναι καλός θεραπευτής. Ἔτσι γίνεται μέ τίς σωματικές ἀσθένειες. Πρῶτα ὁ γιατρός κάνει τήν διάγνωση, καί μετά θά μᾶς μιλήση καί γιά τήν θεραπεία, καί θά δώση τά κατάλληλα φάρμακα στόν κάθε ἕναν ξεχωριστά. Καί

τρίτον, δέν εἶναι ἀπόλυτος. Δέν λέει, ὅποιος ἁμάρτησε, ὁ Θεός τόν ἐγκαταλείπει, ἀλλά προτρέπει νά κάνουμε τόν ἀγώνα μας, ἄν πέσουμε, νά σηκωθοῦμε, καί τότε δέν φυγαδεύεται ἡ εἰρήνη τοῦ Θεοῦ. Ὅταν ὁ ἄνθρωπος ἀγωνίζεται, τότε παραμένει μέσα του ἡ εἰρήνη.

Μέ αὐτά πού γράφει ὁ ἅγιος Νεκτάριος δίνει διεξόδους. Εἶναι αὐστηρός, ὅταν βλέπη ψυχικά πάθη, τά ὁποῖα ὁ ἄνθρωπος δέν θέλει νά τά θεραπεύση, ἀλλά, ὅταν βλέπη τόν ἄνθρωπο νά παλεύη καί νά ἀγωνίζεται, τοῦ δίνει θάρρος γιά νά προχωρήση στόν ἀγώνα του.

Φίλος τοῦ Θεοῦ καί τῶν ἁγίων

Ὁ ἅγιος Νεκτάριος ἦταν φίλος τοῦ Θεοῦ καί θά μποροῦσα νά πῶ ὅτι ἦταν φίλος καί ὅλων τῶν ἁγίων. Δέχθηκε ὁ ἴδιος τήν θεραπευτική ἀγωγή ἀπό ἁγίους, γι' αὐτό μετέπειτα τήν ἐξάσκησε στά πνευματικά του παιδιά, ἀλλά τό ἔκανε μέ ἕναν πάρα πολύ ὡραῖο τρόπο, μέ διάκριση καί ἀγάπη.

Θά σᾶς διαβάσω καί μιά ἄλλη ἐπιστολή, γιά νά δεῖτε πῶς ὁ ἅγιος Νεκτάριος ἦταν ἕνας τέλειος ἀσκητής, τέλειος ἡσυχαστής, τέλειος διακριτικός πατέρας καί γιατρός. Ἡ ἐπιστολή αὐτή εἶναι πολύ σημαντική, κατά τήν γνώμη μου, διότι δείχνει ὅτι εἶχε ἐμπειρίες τῆς πνευματικῆς ζωῆς. Τήν ἐπιστολή αὐτή τήν ἀπέστειλε σέ ὅλες τίς μοναχές. Γράφει:

«Θυγάτριαι ἐν Κυρίῳ ἀγαπηταί. Χαίρετε ἐν Κυρίῳ.

Τήν παροῦσαν μου γράφω ὑμῖν, ἅμα ἐγερθείς τῆς κλίνης, ὅπως ἀνακοινώσω ὑμῖν ὄνειρόν τι, τό ὁποῖον μοι ἐνεποίησε πολλήν ἐντύπωσιν».

Ξύπνησε τό πρωΐ καί κατέγραψε στίς μοναχές τό ὄνειρο πού εἶδε, ἐπειδή τοῦ προξένησε μεγάλη ἐντύπωση. Φυσικά, ὁ ἅγιος γνώριζε ὅτι δέν δίνουμε μεγάλη σημασία στά ὄνειρα, ἀλλά κατάλαβε μέ τήν διακριση πού εἶχε, ὅτι αὐτό τό ὄνειρο ἔχει ἰδιαίτερη σημασία. Συνεχίζει:

«Τό ὄνειρο εἶναι τό ἑξῆς: Εἶδον, ὅτι ἱστάμην πρός τούς πόδας τῆς λάρνακος τοῦ ἁγίου λειψάνου τοῦ ἁγίου Νικολάου καί παρετήρουν αὐτό καί μοι ἐφαίνετο κοιμώμενον».

Εἶδε ὅτι βρισκόταν στόν Ναό τοῦ ἁγίου Νικολάου στήν Ἀλεξάνδρεια καί εἶδε τό λείψανο τοῦ ἁγίου Νικολάου, καί ὁ ἴδιος τό παρατηροῦσε καί τοῦ φαινόταν ὅτι κοιμόταν. Συνεχίζει:

«Ἐν τῷ μεταξύ ὅμως μοι ἐφάνη κινούμενον καί μετ’ ὀλίγον ἤνοιξε τούς ὀφθαλμούς αὐτοῦ -ὁ ἅγιος Νικόλαος- ὕστερον ἠγέρθη καί ἀνεκάθισεν καί ὑψώσας τάς χεῖρας αὐτοῦ ἔτεινε πρός ἐμέ».

Σηκώθηκε ὁ ἅγιος Νικόλαος ἀπό τό φέρετρο, σήκωσε τά χέρια του καί ἔλεγε σάν νά τόν καλοῦσε νά ἔλθη κοντά του.

«Ἐγώ ἔκυψα ἐκ σεβασμοῦ, ἵνα ἀσπαστῶ αὐτόν· ὁ δέ μέ ἐνηγκαλίσθη καί μέ ἠσπάσθη τρίς εἰς τό στόμα καί τόν ἠσπάσθην καί ἐγώ· μετά τόν ἀσπασμόν ἀτενίσας με, μοι εἶπεν· ἐγώ θά σέ ὑψώσω ὑψηλά, ὑψηλά· ἀλλά θέλω καί ἐγώ παρά σοῦ νά μοι κάμῃς ἕναν θρόνον ἀργυροῦν. Ταῦτα μοι εἶπεν καί αὖθις ἀνέπεσε καί ἐκοιμήθη, ἐγώ δέ ἀφυπνίσθην. Ἀφυπνισθείς ἐνεθυμήθην ἐκείνην τήν στιγμήν, ὅτι τό ὄνειρον τοῦτο καί πρό τινων ἡμερῶν τό εἶδον καί τό ἐλησμόνησα».

Προσέξτε ἐδῶ, ὅτι ἕνας ἅγιος ἄνθρωπος εἶδε ἕνα ὄνειρο, ἀλλά δέν τοῦ ἔδινε σημασία. Καί τό ὄνειρο αὐτό τό εἶδε γιά δεύτερη φορά. Αὐτό εἶναι ὄνειρο ἀπό τόν Θεό σέ μιά ταπεινή ψυχή καί ὄχι σέ μιά ψυχή πού ἔχει ἐγωισμό καί ὑπερηφάνεια. Συνεχίζει:

«Τότε ἐνεθυμήθην, ὅτι τήν πρώτην φοράν ὁ ἅγιος μόνον μέ ἠσπάσθη, ἐγερθείς, ἀλλά δέν μοι εἶπεν οὐδέν. Εἰς τήν δευτέραν φοράν ἐγένετο ἡ ἀναγγελία καί ἡ αἴτησις. Τοῦτο εἶδον καί σᾶς τό γράφω ὡς ὄνειρον, τό ὁποῖον μοι ἔκαμεν ἐντύπωσιν διά τόν ἀποκαλυπτικόν αὐτοῦ χαρακτῆρα καί τήν διαβεβαίωσιν καί τήν αἴτησιν. Ἴδωμεν εἰ ἀληθές τό ὄνειρον. Φαίνεται ἀληθοφανές».

Εἶχε μεγάλη διάκριση ὁ Ἅγιος, καί λέει θά δοῦμε ἐάν εἶναι ἀληθινό, ἀλλά μοῦ φαίνεται ὅτι εἶναι ἀληθινό. Καί συνεχίζει:

«Ἀλλ’ ἡμεῖς ἀπαθῶς διακείμεθα», παραμένω μέ ἀπάθεια ἀπέναντι στό ὄνειρο, «ὁ Θεός νά ποδηγετήσῃ ἡμᾶς εἰς ἐργασίαν τοῦ ἀγαθοῦ. Ὁ ναός τοῦ Καΐρου, τόν ὁποῖον διεκόσμησα καί ἐλάμπρυνα καί ἀπό πενιχροῦ ἀνέδειξα ἔκπαγλον, τιμᾶται ἐπ’ ὀνόματι τοῦ ἁγίου Νικολάου. Πρώτην φοράν βλέπω τόν ἅγιον Νικόλαον καθ’ ὕπνους καί ἀσπαζόμενον καί διαλεγόμενον. Εἴη εὐλογημένον τό ὄνομα τοῦ Κυρίου».

Καταληκτικό συμπέρασμα

Αὐτός ἦταν ὁ ἅγιος Νεκτάριος. Ἀπό ὅσα ἀνέφερα προηγουμένως φαίνεται ὅτι ὁ ἅγιος Νεκτάριος εἶχε ἐμπειρίες τοῦ Θεοῦ καί τῆς νοερᾶς προσευχῆς καί δίδασκε τούς μαθητές τῆς Ριζαρείου Ἐκκλησιαστικῆς Σχολῆς τήν ὀρθόδοξη ποιμαντική καί ἀκόμη καθοδηγοῦσε τίς μοναχές πῶς νά θεραπεύουν τά πάθη τους καί νά ζοῦν τήν

ἡσυχαστική παράδοση τῆς Ἐκκλησίας. Ὁ ἴδιος εἶχε ἐμπειρική ἐπικοινωνία μέ τόν Θεό καί τούς ἁγίους. Ἐδῶ βλέπετε τόν ἅγιο Νικόλαο νά τόν ἀγκαλιάζη, νά τόν ἀσπάζεται, νά τόν φιλᾶ στό στόμα καί νά τοῦ λεη: «Ἐγώ θά σέ ὑψώσω ὑψηλά, ὑψηλά» καί ἀνέβηκε καί ἔγινε καί αὐτός ἅγιος.

Αὐτό εἶναι τό ἔργο τῶν πνευματικῶν πατέρων. Αὐτό εἶναι τό ἔργο τῆς Ἐκκλησίας. Αὐτό εἶναι τό ἔργο τό ὁποῖο πρέπει νά κάνουμε. Πρέπει νά αἰσθανόμαστε ὅτι εἴμαστε ἄρρωστοι πνευματικά καί παραμένουμε στήν Ἐκκλησία γιά νά θεραπευθοῦμε καί μέσα ἀπό τήν θεραπεία ἀποκτοῦμε τήν γνώση τοῦ Θεοῦ, ἀπό τό κατ’ εἰκόνα νά φθάνουμε στό καθ’ ὁμοίωσιν.

Νοέμβριος 2023